UDRŽITELNÝ ROZVOJ VENKOVSKÉHO PROSTORU ČESKÉ REPUBLIKY V KONTEXTU NÁSTROJŮ EVROPSKÉ UNIE

Milan Vošta*

Úvod

Rozvoj venkovského prostoru v Evropské unii sehrává stále důležitější roli a politika rozvoje venkova prostupuje jednotlivými sektory evropské ekonomiky. Řešení otázky vyváženého a dlouhodobého ekonomického i sociálního růstu evropské i světové společnosti je obecně založeno na růstu vzdělanosti a informací ve společnosti, tedy kvalitě lidského kapitálu. Svět vstupuje do nové epochy znalostní společnosti. Tento nový systém znalostní společnosti je vytvořen na bázi syntézy intelektuální a fyzické pracovní síly a propojení inovací a produkce. Kromě časového rozměru obsahuje poznatková dimenze i regionální rozměr. Region je založený na vztazích mezi lidmi, ale také mezi lidmi a jejich materiálním prostředím. Zatímco v období průmyslové společnosti byla hodnota založena na tvrdých aktivech (budovy, stroje, zásoby), společnost znalostní je založena na poznatcích a vědomostech, kde hodnota je tvořena schopnostmi, šířením a aplikací znalostí.¹ Práce se transformuje ve třech směrech. S ekonomickým rozvojem se mění poměr práce přímé a nepřímé ve prospěch práce nepřímé. Jestliže základním znakem průmyslové společnosti byla jednoduchá „práce svalů“, v současnosti je rozhodující práce založená na růstu znalostí, specifické zručnosti a kvalifikace. Stále více je však zastoupena práce duševní.² Požadavky znalostní společnosti se však změnily v několika rovinách. Tradiční poznatky jsou často přehodnocovány a nahrazovány v mnoha případech inovačními poznatky. Pro znalostní společnost je rovněž charakteristická velmi úzká specializace jednotlivců a velmi hluboké rozšiřování poznatků příslušných oborů. Vědomosti a poznatky tak tvoří rozhodující faktor síly a moci. Uvedeme-li vyjádření P. F. Druckera: „*Společnost se začíná ve svých základech přesouvat a opírat o poznatky. Úspěch společnosti je stále více závislý na vzdělaných lidech. Kapitál – hrubá práce už není rozhodující, lidé musí mít vzdělání, aby se dokázali přizpůsobit závratným společenským změnám a několikrát za život se rekvalifikovat.*“³ V tomto kontextu přechodu ke znalostní společnosti a ekonomice se

* Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů (vosta@vse.cz).

Tato studie byla vypracována v rámci Výzkumného záměru Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze MSM6138439909 „Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti“.

1 Čajka, Rýsová, 2008, s. 75.

2 Sedlák, 2007, s. 51.

3 Drucker, 1998.

objevuje otázka, jak se bude dále rozvíjet venkovský prostor, který je tradičně spojen s agrárními činnostmi. Venkov je provázán se zemědělským a lesnickým sektorem, které se zásadním způsobem podílejí na zaměstnanosti venkovského obyvatelstva, využívají přírodní zdroje a sehrávají zásadní roli v tvorbě krajiny. Jak dosáhnout vyváženého, transparentního a etického rozvoje tak, aby nedocházelo k prohlubování regionálních rozdílů a venkovské a periferní oblasti nezaostávaly za centry společnosti, ekonomiky, ale také centry znalostí a poznatků? Evropský venkov zaznamenal v posledních letech dynamický rozvoj zejména v souvislosti se společnou zemědělskou politikou Evropské unie a politikou rozvoje venkova. Na rozvoj venkovských oblastí je zaměřena poslední reforma společné zemědělské politiky, která by měla zásadním způsobem přispět k řešení hospodářských, sociálních i environmentálních problémů.

1. Venkovský prostor a regionální rozvoj

Regionální rozvoj můžeme vnímat v mnoha souvislostech. Nejčastěji je chápán jako hospodářský rozvoj regionu, a zejména jako hospodářský růst. Rozvoj však nesmí oslabovat domácí zdrojovou základnu. Řada autorů rozlišuje termíny rozvoj a růst. Rozvoj je charakterizován rozšířením ekonomického systému se změnou parametrů růstových faktorů. Růst je chápán jako rozšíření ekonomických systémů bez změněných parametrů základních růstových faktorů. Rozvoj tedy obsahuje i inovace, které způsobují změny ekonomického systému.⁴

Rozvoj je často charakterizován pomocí tzv. magického pětiúhelníku rozvoje, který obsahuje pět následujících atributů: růst – práce – rovnost/spravedlivost – participace – nezávislost/samostatnost.⁵ Růst je hlavním prvkem v boji proti chudobě a hladu. Historicky rozděluje teritorium na jádro a periferii, kterou představuje především venkovský prostor. Zásadní je tedy otázka, komu a jak růst prospívá. Práce jako další prvek rozvoje procesu se uplatňuje v několika funkcích. Umožňuje zapojení jinak nevyužitelných zdrojů, díky příjmu za práci je překonávána individuální chudoba. Rovněž je generátorem poptávky pro jiné sektory. Rovnost/spravedlivost je zaměřena na rozdělení bohatství. V moderní společnosti je však kritériem spravedlivé rozdělení hospodářských a sociálních veličin, jako např. přístup ke vzdělání a zdravotní péči. Participace znamená, že rozvoj neplyne pro zúčastněné, ale pouze s jejich pomocí. Nezávislost/samostatnost je kritériem, které se obrací proti „opatrovnictví“ slabších silnějšími. Na regionální úrovni mohou slabší regiony pasivně očekávat pomoc z vnějšku.⁶

Region představuje určitý celek, který funguje a propojuje politické, občanské, kulturní, sociální, ekonomické a ekologické prvky, a tím se odlišuje od ostatních regionů. Nerovnoměrný rozvoj regionů je způsoben řadou faktorů. Jedná se zejména o faktory ekonomické povahy. Regionální klasifikace je však často generována celou řadou dalších vlivů, jako jsou např. geografické prostředí, historický vývoj, společenské podmínky a kulturní vzorce.⁷ V této souvislosti lze zmínit „geografický deter-

4 Klamár, 2006, s. 108.

5 Klamár, 2006, s. 108, 109.

6 Klamár, 2006, s. 110, 111.

7 Rýsová, 2009, s. 43.

minismus“, směr, jehož zastáncem byl Fridrich Ratzel, dle kterého rozvoj prostoru úzce souvisí s geografickými skutečnostmi (půda, klima, vodstvo, nerostné zdroje aj). Půda je určujícím a neměnným faktorem, vlastně příčinou stálých bojů o existenci. I vlastnosti národa jsou odvozeny od půdy a běh dějin je determinován půdou a prostorem.⁸ Zajímavá tedy zůstává diskuse vlivu geografického prostředí i v současné době v kontextu všech používaných nástrojů, které mají vést k vyváženému a spravedlivému rozvoji periferních oblastí, zejména pak venkovských regionů.

Rozvoj venkova je zaměřen na zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, podporu inovací, cestovního ruchu, efektivní využívání přírodních i kulturních zdrojů a to vše v rovině udržitelnosti – ve zvýšené ochraně životního prostředí a zvyšování kvality života venkovského obyvatelstva. Důležitým momentem je i diverzifikace ekonomických činností venkovského prostoru, kdy je nezbytné různorodé zaměření zdejšího obyvatelstva a rozdělení aktivit do různých sektorů, oblastí, měn aj. Dosažení uvedených cílů mají umožnit prostředky Společné zemědělské politiky Evropské unie, jejímž druhým pilířem je politika rozvoje venkova součástí. Rozvoj venkova je rovněž v souladu s Lisabonskou strategií, která navrhuje následující opatření k zajištění ekonomického růstu: podpora a rozvoj znalostní společnosti, podpora jednotného vnitřního trhu, podpora podmínek pro podnikání, opatření na trhu práce a udržitelné životní prostředí.⁹

2. Vymezení venkovského prostoru v ČR

Udržitelný rozvoj venkova má pro Evropskou unii zásadní význam. Rozvoj venkovských oblastí souvisí s využíváním venkovského potenciálu a rozvojem zemědělského sektoru. Zemědělství a lesnictví hrají vzhledem k rozhodujícímu podílu ve využívání půdního fondu nezastupitelnou roli. Tvoří základ hospodářské úrovně, sociální soudržnosti a ochrany přírody. Venkovské oblasti již nejsou chápány jako primárně produkční regiony, ale jejich význam roste také v oblasti ochrany životního prostředí, udržitelného rozvoje v kontextu produkce zemědělských komodit, výkonu krajinnotvorné funkce i rozvoje dalších aktivit, zejména cestovního ruchu. Jedná se o prostor, který dle metodiky OECD (tzv. převážně venkovské a významně venkovské oblasti) zabírá přes 90 procent rozlohy EU a žije v něm asi 60 procent obyvatelstva všech členských států EU. Venkovské oblasti v Evropské unii vytvářejí 45 procent hrubé přidané hodnoty EU-27 a je zde zaměstnáno 51 procent z celkového počtu zaměstnaných. Venkov EU se vyznačuje nízkou hustotou zalidnění. V převážně venkovských oblastech žije 38 obyvatel na km² a ve významně venkovských oblastech činí hustota zalidnění 119 obyvatel na km². Naproti tomu koncentrace obyvatelstva v převážně městských oblastech výrazně přesahuje hodnoty venkova a činí 632 obyvatel na km².¹⁰

Vymezení venkovských oblastí není jednoznačné a záleží na úhlu pohledu. Venkov je zpravidla vymezován jako prostor mimo městské osídlení a charakterizován

⁸ Volner, 2007, s. 14.

⁹ Potužáková, 2010, s. 4.

¹⁰ Pělucha, Viktorová, Bednaříková, 2009, s. 57.

několika specifickými znaky, mezi něž patří zejména nižší hustota zalidnění obyvatelstva, které se zabývá hlavně zemědělskými aktivitami. Mezi dalšími odlišnostmi lze uvést např. urbanistické znaky a architekturu, styl života a sociální vazby, převažující způsob obživy a charakter krajiny. Je nutné připomenout, že neexistuje pouze jeden typ venkovských oblastí a podle OECD nelze slučovat venkovskou oblast s oblastí zaostávající. Členské země Evropské unie používají k vymezení venkovských oblastí zpravidla vlastní definice. Přestože se přístupy jednotlivých zemí podobají, Evropská unie používá pro klasifikaci venkovských regionů metodiku OECD, která je založena na indikátoru přepočtené hustoty zalidnění. Tato metodika vyčleňuje tři typy administrativních jednotek úrovně NUTS 3:¹¹

- Převážně venkovské regiony, kde více než 50 % obyvatel žije ve venkovských oblastech (obce s méně než 150 obyvateli na km²).
- Významně venkovské regiony – ve venkovských obcích žije 15–50 % obyvatel.
- Převážně městské regiony – ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel.¹²

Rozloha venkovských regionů NUTS 3 v České republice je 78 370,9 km², tj. 99,7 % území státu. V tomto prostoru žije 9,05 mil. obyvatel, tj. 88,55 % obyvatel ČR. Hlavním rozlišovacím kritériem je podíl obcí s hustotou zalidnění do 150 obyvatel na km². V České republice jsou venkovskými obcemi označovány obce s menším počtem obyvatel než 2000, což je 89,82 % obcí, které spravují 73,6 % rozlohy země. Počet obyvatel žijících v těchto obcích mírně přesahuje čtvrtinu celkové populace ČR.¹³

Pozice českého venkova není v posledních desetiletích příliš uspokojivá. Podíl zemědělského sektoru na HDP i celkové zaměstnanosti zaznamenává v České republice trvalý pokles. V zemědělství pracují 4 % pracujících a podíl zemědělství a lesnictví na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství se rovněž v posledních letech výrazně snížil a v současnosti se přibližuje hodnotám v zemích EU-15. Zhruba polovina rozlohy České republiky je pokryta zemědělskou půdou (54 %). Zatímco rozloha zemědělské půdy se snižuje, výměra lesní půdy se zvyšuje a přesahuje třetinu rozlohy země. Polovina zemědělského půdního fondu se nachází v tzv. méně příznivých oblastech (LFA).¹⁴ České zemědělské podniky se od ostatních evropských zemí liší velikostí, kdy subjekty s větší rozlohou než 50 ha tvoří základ podnikové struktury. Negativním znakem českých zemědělců je rovněž jejich poměrně vysoké zadlužení. Překážkou rozvoje zůstává stále nízká úroveň materiálně-technického vybavení. Stále velké nedostatky má české zemědělství v plnění norem týkajících se pohody zvířat, zpracování zemědělské a lesnické prvovýroby a také v potlačování dopadů agrární

11 Pro potřeby politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU byl vytvořen jednotný systém třídění územních celků na regiony NUTS (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics), tak aby byla zajištěna jednotnost při třídění v rámci EU. NUTS regiony jsou rozděleny do pěti stupňů NUTS 1 – NUTS 5. V ČR odpovídá NUTS 1 území ČR jako celek, NUTS 2 představuje 8 regionů, NUTS 3 – kraje, NUTS 4 – okresy, NUTS 5 – obce. Abrahám, 2008, s. 57.

12 MZe, 2008a, s. 15.

13 MZe, 2006a, s. 5, 6.

14 LFA – Less Favoured Areas (méně příznivé oblasti).

činnosti na životní prostředí a krajinu. V této souvislosti negativně působí zejména velká roztržitost vlastnictví půdy a plochy najaté půdy (90 %).¹⁵

České zemědělství se vyznačuje rovněž nevhodnou komoditní strukturou obchodu a neuspokojivou pozicí na zahraničních trzích. Základem exportu jsou položky s nižší přidanou hodnotou, zatímco dovoz je naopak tvořen výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Podobně v sektoru lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu tvoří základní položku tržeb méně náročné obory. Situace v oblasti rozvoje oborů s vyšší přidanou hodnotou je neuspokojivá a je dosažitelná pouze restrukturalizací celého odvětví. Výrobní strukturu zemědělství a lesnictví lze změnit podobně jako komoditní skladbu obchodu zvýšením znalostní a technologické úrovně. Pro zaměření zemědělství na výrobu s vyšší přidanou hodnotou a zvýšení konkurenceschopnosti na zahraničních trzích je nezbytné zvýšení inovační úrovně, zavádění nových technologií a rovněž větší propagace výrobků a poradenství pracovníků. Stejně tak v lesnictví je nezbytné provést inovaci výrob a modernizaci lesnických technologií.¹⁶

Přestože byla výroba některých komodit oslabena, české zemědělství stále produkuje množství výrobků, které jsou konkurenceschopné na mezinárodních trzích. Existující podniky s konkurenceschopnou produkcí se ale potýkají se základními problémy v odbytě svých výrobků. Díky slabé integraci s dalšími zemědělskými subjekty a následnou zpracovatelskou výrobou se dostávají pod silný tlak obchodních řetězců.

Negativním znakem sektoru zemědělství a lesnictví je také nízká vzdělanostní úroveň pracujících. V komparaci s ostatními odvětvími národního hospodářství je i přes mírné zlepšování stále výrazně nižší. Výsledkem kombinace znalostní úrovně a hospodářských výsledků zemědělství jsou také nižší nominální mzdy ve srovnání s ostatními sektory hospodářství.

Jedním z generátorů vzniklé situace je nepochybně i nevhodná věková struktura venkovského obyvatelstva a pracujících v zemědělství. Pro venkovské regiony je typický nízký stupeň obyvatelstva v produktivním věku. V nejmenších obcích dosahuje podíl obyvatelstva v produktivním věku pouze 66,5 %. Na českém venkově se střetávají dvě protichůdné tendence. Jednak lze konstatovat, že díky silicím suburbanizačním trendům, a zejména rozvoji příměstského bydlení se vysídlování venkova zastavilo. To však platí pouze v okolí velkých měst. Na druhé straně pokračuje stěhování z venkova v odlehlých a periferních oblastech (Vysočina, pohraničí, regiony s vysokou nezaměstnaností). Hlavním stimulem emigrace mladého obyvatelstva z venkovských oblastí zůstává nedostatek pracovních příležitostí. Tento stav je také tradiční příčinou obrovské dojížděky za prací venkovského obyvatelstva, která činí 60 %.

Podmínky pro život i podnikání na venkově jsou omezené. Výjimkou jsou obce v okolí velkých měst. Nedostatečná je zejména vybavenost technickou infrastrukturou, která se ale postupně zlepšuje. Jedním z cílů posílení udržitelnosti venkova je trend, který by měl směřovat k využití obnovitelných energetických zdrojů a ekologických stavebních materiálů.

¹⁵ MZe, 2006a, s. 3.

¹⁶ MZe, 2006a, s. 4.

Pro český venkov je charakteristická rovněž ne příliš vhodná ekonomická struktura. Jak již bylo uvedeno, v sektoru zemědělství, lesnictví a rybolovu je zaměstnáno 4,3 % ekonomicky aktivních obyvatel, v menších obcích je však zaměstnanost větší a obce do 2000 obyvatel vykazují 11% zaměstnanost v zemědělství. Například zaměstnanost obyvatel venkovských oblastí ve službách je o 26 % nižší než ve městech a zároveň zaostává za průměrem Evropské unie. Pro venkovské oblasti je rovněž charakteristická i nemoderní struktura hospodářských činností. Chybí tržní služby, poradenství, možnosti vzdělání aj. Využití venkovského potenciálu je velmi nízké. Lokalizační podmínky cestovního ruchu, které představuje přírodní i kulturní vybavenost, nejsou díky nízké rozvinutosti cestovního ruchu plně zhodnoceny. Hlavní determinantou rozvoje jsou realizační podmínky cestovního ruchu, které jsou na nízké úrovni. Jedná se zejména o ubytovací, stravovací a informační služby.

Slabou stránku nepochybně vytváří i stav struktury krajiny, který se zhoršil díky intenzivní zemědělské činnosti v minulosti. Zásahy do struktury krajiny vedly k narušení biodiverzity prostředí. Extrémní klimatické jevy stále častěji ohrožují zemědělství, lesy i a venkovský prostor jako celek. Zásadním problémem posledních let je narušení a změna vodního režimu, což se projevuje nejen v kvalitě povrchových i pozemních vod, ale zejména ve výrazně snížené retenční schopnosti krajiny, která nedokáže vstřebat extrémní lokální srážkové spady.¹⁷ Přes řadu nedostatků a negativních rysů disponuje český venkov velmi silnou tradicí v zemědělské výrobě, která souvisí s vysokou podporou v minulosti, a to ve všech oblastech včetně těch, které mají pro zemědělství obecně horší předpoklady.

Jak uvádí dokument Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013: „*Hlavní příležitostí pro rozvoj českého venkova a zemědělství je zaměření na trvale udržitelný růst a zaměstnanost na venkově.*“¹⁸ Je nutné plně využít kulturních tradic, přírodních zdrojů a neprodukcí funkcí sektoru zemědělství a lesnictví ve spojení se zásadami životního prostředí a péčí o krajinu. Důležitým prvkem je rozšíření udržitelných forem cestovního ruchu.

Rozhodující pro udržitelný rozvoj venkova je zaměření se na konkurenceschopné výroby a zvýšení podílu komodit s vyšší přidanou hodnotou, čehož lze dosáhnout pouze s větším využitím nových technologií, znalostí a poznatků. Důležitou roli sehraje rovněž produkce a využití obnovitelných energetických zdrojů a rozvoj neprodukcí odvětví. V kontextu rozvoje českého venkova a zemědělství byly vymezeny tři základní strategické rozvojové osy:

- Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví.
- Zlepšování životního prostředí a krajiny.
- Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova.¹⁹

17 MZe, 2006a, s. 13.

18 Tamtéž.

19 MZe, 2008a, s. 35, 36.

3. Nástroje Společné zemědělské politiky EU pro rozvoj venkova v ČR

Rozvoj venkova v České republice navazuje na strategii vycházející z prioritních cílů Evropské unie, které jsou zaměřeny zejména na ekonomický růst, vytváření pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj. Uvedené cíle jsou deklarovány ve výsledcích Lisabonské i Göteborgské strategie. Česká republika na základě Nařízení Rady č. 1698/2005, která stanovuje pravidla pro podporu poskytovanou pro rozvoj venkova financovanou z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, zpracovala základní strategický dokument „Národní strategický plán pro rozvoj venkova ČR na období 2007–2013“. Tento dokument přispívá k naplňování Lisabonské strategie v následujících směrech: společnost založená na znalostech, vnitřní trh a podnikatelské prostředí, trh práce a udržitelný rozvoj.²⁰ Principy Společné zemědělské politiky EU, kterými může naplnit Lisabonskou strategii, vytyčila Evropská rada v Göteborgu v roce 2001. Jedná se o: „*Silný ekonomický výkon, který jde ruku v ruce s udržitelným využitím přírodních zdrojů.*“²¹

Dalším zásadním dokumentem je „Program rozvoje venkova ČR na období 2007–2013“, který specifikuje jednotlivé cíle rozvoje venkovských oblastí a navazuje na předcházející programové dokumenty rozvoje venkova a zemědělství, které byly v České republice realizovány a byly spolufinancovány z prostředků Evropské unie. Jedná se o SAPARD (2000–2004), Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v ČR (2004–2006), Horizontální plán rozvoje venkova (2004–2006). Program rozvoje venkova je také v souladu se Strategií hospodářského růstu ČR, která navazuje na Lisabonskou strategii a je zastřešujícím dokumentem, ze kterého vychází Národní strategický plán pro rozvoj venkova ČR na období 2007–2013.

Strategie rozvoje venkova v České republice přispívá svým pojetím k naplnění strategické orientace Evropské unie a k podpoře třech hlavních cílů, které byly pro rozvoj venkova vymezeny Nařízením Rady č. 1698/2005, čl. 4. Naplnění vymezených principů přispěje nejen k rozvoji zemědělství a posílení konkurenceschopnosti celého sektoru, ale také budou zachovány zásady rozvoje v souladu s preferovanou udržitelností. Strategie České republiky vychází z následující rozvojové vize: „*Do roku 2013 dojde k proměně venkova v ČR a jeho hospodářské struktury vedoucí k výraznému zlepšení životního prostředí, životní úrovně a životních podmínek obyvatel, k posílení nosných oborů a diverzifikaci ekonomických aktivit zemědělství, lesního a vodního hospodářství, cestovního ruchu a dalších odvětví, která zabezpečují hospodářskou a společenskou stabilitu venkova a k dosažení úrovně srovnatelné s venkovskými regiony vyspělých zemí EU. Komparativní výhody života na venkově zvýší atraktivitu venkova pro bydlení, práci a podnikání.*“²²

Prvním dotačním programem Evropské unie, jež mohla Česká republika využívat v období let 2000–2006 s podmínkou reálného vstupu do EU, tedy do roku 2004, byl

20 MZe, 2006a, s. 15.

21 Evropská komise, s. 1.

22 Tamtéž, s. 16.

Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (SAPARD),²³ který byl zaměřen na podporu většího množství menších projektů a byl určen menším obcím a podnikatelům. Cílem programu SAPARD bylo přispět k zavádění evropského práva v oblasti Společné zemědělské politiky EU a podpořit řešení problémů spojených s trvale udržitelným rozvojem venkova a zemědělského sektoru. Program SAPARD měl pro Českou republiku zásadní význam, neboť ji pomohl připravit v předvstupním období do EU na čerpání finančních prostředků a usnadnil reálný vstup a napojení na struktury Evropských společenství.

Podpory, které byly v rámci programu SAPARD poskytnuty České republice, se týkaly hlavně rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, skladovacích technologií, oblasti hygieny a veterinárních standardů, obnovy vlastnických vztahů, rozvoje agroturistiky a pomoci při zachování kulturního dědictví a byly využity maximálně.²⁴ Celková finanční pomoc činila zhruba 122 mil. EUR a do konce roku 2005 bylo z finančních prostředků programu SAPARD proplaceno 1495 projektů v hodnotě 3895 mil. Kč, z toho ze zdrojů EU 2948 mil. Kč, zbytek byl financován z národních a regionálních zdrojů. Zbývajících 115 projektů bylo dotováno z programu HRDP (Horizontální plán rozvoje venkova).²⁵ Jednalo se o celkovou částku 231,5 mil. Kč.²⁶ Největší množství prostředků směřovalo do opatření Obnova a rozvoj venkova v rámci Priority 1 – Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí. Největší množství prostředků odčerpaly regiony Jihovýchod a Jihozápad.²⁷

Na program SAPARD navazoval programový dokument Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ), jehož hlavním cílem byl trvale udržitelný rozvoj venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů. Tento operační program se stal základem koncepčního rámce poskytování podpor jednotlivým projektům v období po přistoupení České republiky k Evropské unii. Sloužil ke specifikaci opatření spolufinancovaných z EAGGF²⁸ a z Finančního nástroje pro podporu rybolovu. Hlavní prioritou (Priorita 1) operačního programu byla podpora zemědělství a lesnictví. Priorita 2 byla zaměřena na udržitelný rozvoj venkova, podpory vzdělání a rybářství. Objem finančních prostředků podporujících OP RVMZ na období 2004–2006 činil 250,6 mil. EUR a podílel se na něm rozpočet EU a strukturální fondy EU, přičemž ziskové projekty byly financovány z poloviny a neziskové projekty 100 procenty.²⁹

23 SAPARD – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova).

24 <http://eagri.cz/public/eagri/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard>.

25 HRDP – Horizontal Rural Development Plan (Horizontální plán rozvoje venkova).

26 Státní zemědělský intervenční fond, 2006, s. 3.

27 Tamtéž, s. 4, 5.

28 EAGGF – European Agriculture Guidance and Guarantee Fund (Evropský zemědělský orientační a záruční fond).

29 MZe, 2006b, s. 1.

Základním programovým dokumentem, který byl určen na podporu zemědělství a rozvoj venkovských oblastí v ČR prostřednictvím finančních prostředků Evropské unie, byl Horizontální plán rozvoje venkova ČR (HRDP), schválený Evropskou komisí v roce 2004. Cíle HRDP byly zaměřeny zejména na ochranu přírody a udržitelného zemědělství, ochranu a zlepšování životního prostředí, hygienické podmínky, zachování a posílení životaschopné sociální struktury. Tyto body lze shrnout pod jeden hlavní cíl: „Trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů“. V rámci programu bylo schváleno šest opatření, která se odvolávají na příslušné kapitoly a články nařízení Rady č. 1257/1999. V letech 2004–2006 bylo realizováno pět opatření: Předčasné ukončení zemědělské činnosti, Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními, Agroenvironmentální opatření, Lesnictví a Zakládání skupin výrobců.³⁰ Finanční dotace z prostředků Evropské unie zajišťovaly 80 procent financování HRDP, zbývajících 20 procent bylo dotováno z rozpočtu ČR. Celkový objem financí činil 678,5 mil. EUR.³¹

Národní strategický plán rozvoje venkova (NSPRV) je realizován prostřednictvím programového dokumentu Program pro rozvoj venkova a vztahuje se k časovému vymezení 2007–2013. Národní strategický plán rozvoje venkova byl schválen vládou ČR usnesením č. 499/2006 ze dne 10. 5. 2006. Vychází z hlavních strategických priorit Evropské unie pro období 2007–2013, které odpovídají třem rozvojovým osám (konkurenceschopnost, ochrana přírody, životní prostředí a krajina, rozvoj a diverzifikace venkovského života) a zajišťuje jejich vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova (vyjádřené nařízením Rady (ES) č. 1698/2005) a cíli rozvoje venkova ČR.³²

Snahou České republiky je prostřednictvím NSPRV dosáhnout zásadních proměn českého venkova do roku 2013 v kontextu stanovených globálních cílů, které vymezují tři základní dimenze: prosperující ekonomika (konkurenceschopné hospodaření), kvalitní životní prostředí a dobré pracovní uplatnění venkovských obyvatel. NSPRV je spojovacím nástrojem zajišťujícím vazby mezi rozvojovými cíli evropského a českého venkova. Zároveň je důležitým prvkem spolupráce a koordinace s ostatními nástroji politiky ČR a EU, zejména strukturální politiky, politiky soudržnosti, ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů a rybářská politiky. Je především důležitým nástrojem efektivity a zabraňuje překrývání jednotlivých zdrojů.

Realizace Národního strategického plánu rozvoje venkova by měla v kontextu českého členství v EU přispět k plnění požadavků rozvoje společného trhu v souladu se Společnou zemědělskou politikou EU. Přijetím dokumentu se Česká republika zavázala komplexně proměnit venkovský prostor.

Program rozvoje venkova České republiky (PRV) na období 2007–2013 je nástroj pro získávání finančních podpor, které poskytuje Evropská unie

30 <http://eagri.cz/public/eagri/dotace-dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/>.

31 MZe, 2009, s. 61, 62.

32 <http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova.html>. Podrobně v Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, čl. 4.

z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD).³³ PRV vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova (NSPRV), který rozpracovává do jednotlivých opatření včetně konkrétních hodnot finančních podpor, které jsou rozdělovány do jednotlivých rozvojových os (osa I–IV).³⁴ Každý členský stát může předložit jeden program pro celé území, nebo několik regionálních programů. Program rozvoje venkova byl zpracován v souladu s Nařízením Rady (ES) 1698/2005. Řídícím orgánem je Ministerstvo zemědělství České republiky a zprostředkujícím subjektem Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Realizace Programu rozvoje venkova povede ke splnění konkrétních cílů, které vymezují osy I–IV, a přispěje k proměně českého venkova. Zvýší se konkurenceschopnost českého zemědělství a potravinářského sektoru zejména v mezinárodním srovnání, bude provedena obnova krajiny a vytvořeny možnosti pro další rozvoj cestovního ruchu. Budou vytvořeny podmínky pro diverzifikaci hospodářských činností a rozvoj podnikání na venkově. Ambiciózním cílem je i vytváření nových pracovních míst a snižování nezaměstnanosti.

V následující části příspěvku jsou uvedena podopatření Programu rozvoje venkova v rámci os I až IV, jejichž klasifikace řeší rozdělení finančních prostředků v rámci jednotlivých os. Navrhovaná opatření podrobně rozpracovává dokument Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013, dle kterého mohou celkové finanční podpory ze státního i evropského rozpočtu činit pro celé vymezené období a Českou republiku celkem 3,6 miliardy EUR.

Strukturu programu (PRV) představují čtyři osy s následujícím zaměřením:³⁵

- Osa I je zaměřena na zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví.
- Osa II má za cíl zlepšení životního prostředí a krajiny, ochranu vody, půdy a zmírnění dopadů klimatických jevů.
- Osa III je zaměřena na zvýšení kvality života a diverzifikaci hospodářských činností ve venkovských oblastech.
- Osa IV má za cíl napomoci obyvatelům venkova vypracovat vlastní strategii rozvoje území, ve kterém žijí, a podporovat využití vnitřního rozvojového potenciálu venkova – metodu LEADER.³⁶

33 EAFRD – European Agriculture Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova EZFRV).

34 Plchová, Abrahám, Helísek, 2010, s. 100.

35 MZe, 2008, s. 37–40.

36 LEADER – Liason entre les actions de développement économique rural (Vazby mezi akcemi hospodářského rozvoje venkova).

Tabulka 1**Rozdělení národních finančních prostředků z EZFRV (poměr mezi osami), roční průměr 2007–2013**

Osy	Veřejné zdroje			Podíl na osy v % (z EZFRV)
	celkem	EZFRV	ČR	
	EUR	EUR	EUR	
Osa I	120 074 642,41	90 055 981,81	30 018 660,60	22,39
Osa II	277 962 693,05	222 022 786,777	55 939 906,28	55,20
Osa III	90 793 376,33	68 095 032,25	22 698 344,08	16,93
Osa IV	25 138 449,59	20 110 759,67	5 027 689,92	5,00
Technická pomoc	2 413 291,16	1 930 632,93	482 658,23	0,48
Celkem	516 382 452,54	402 215 193,43	114 167 259,11	100

Pramen: MZe (2006b), s. 25.

Rozvojová osa I je zaměřena na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, na posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářském sektoru. Je členěna na dvě priority a na finanční dotaci z EZFRV se podílí 22,39 procenty. Osa akcentuje přenos znalostí a inovací v potravinovém řetězci, investice do lidských zdrojů a fyzického kapitálu a zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví. Hlavní prioritou je Priorita 1.1 Modernizace, inovace a kvalita, proto pohlcuje většinu finančních prostředků určených pro osu I – 85,21 %. Na prioritu 1.2 Přenos znalostí připadá 14,79 % finančních prostředků.³⁷

Osa II obsahuje tři priority: Priorita 2.1 Biologická rozmanitost, Priorita 2.2. Ochrana vody a půdy a Priorita 2.3 Zmírňování klimatických změn a její participace na finanční alokaci EZFRV je 55,2 %.³⁸ Osa II se zaměřuje zejména na podporu zemědělských aktivit, které nepoškozují životní prostředí a jsou šetrné ke krajině, nesnižují biodiverzitu a zmírňují důsledky extrémních klimatických jevů. Hlavní část finančních prostředků v rámci osy II – 80 procent – směřuje do Priority 2.1, která je zaměřena na zvyšování biodiverzity v krajině a na ochranu přírodních zdrojů.³⁹

Rozvojová osa III podporuje rozvoj životních podmínek na venkově a diverzifikaci ekonomických aktivit a zahrnuje tři priority.⁴⁰ Cíle osy vycházejí z problémů venkovských oblastí a nutnosti zvýšení kvality života na venkově. Osa je zaměřena na dlouhodobé problémy úbytku a skladby obyvatelstva žijícího na venkově, které vycházejí z obecných demografických trendů a vývoje efektivnosti a konkurenceschopnosti zemědělství v České republice. Součástí rozvojové osy III je rovněž podpora

³⁷ MZe, 2010, s. 37.³⁸ MZe, 2010, s. 38.³⁹ Tamtéž.⁴⁰ Plchová, Abrahám, Helísek, 2010, s. 103.

využívání obnovitelných energetických zdrojů a rozšíření informačních a komunikačních technologií s horizontálním průmětem.⁴¹

Finanční alokace v rámci osy III je rozdělena následujícím způsobem. Priorita 3.1. Tvorba pracovních příležitostí a podpora využívání obnovitelných zdrojů energie absorbuje 50 % finančních prostředků. Srovnatelný objem financí je určen na podporu Priority 3.2 Podmínky růstu a kvalita života na venkově (48 %). Zbývající dvě procenta finančních prostředků v rámci osy III připadají na Prioritu 3.3 Vzdělávání.⁴² Osa III se podílí na finanční dotaci z EZFRV 16,93 %.⁴³

Osa IV Leader je osou metodickou a je uskutečňována prostřednictvím cílů jednotlivých opatření os I – III. Hlavním přínosem osy IV je způsob, jakým jsou akce rozvoje venkova realizovány a vzájemně propojeny.⁴⁴ Metoda Leader umožňuje propojení cílů konkurenceschopnost, životní prostředí, kvalita života a diverzifikace hospodářských činností na venkově. Principy metody spojují různé subjekty působící na venkově, což vede k pozitivním výsledkům. Místní akční skupiny, které Leader využívají, nejsou protikladem místní samosprávě, ale pomáhají v řešení problémů venkovských regionů, rozvoji obcí a zemědělství, obnově venkova a krajiny. Osa IV Leader obsahuje pouze jednu prioritu a z EZFRV odčerpává pět procent prostředků.

Národní strategický plán rozvoje venkova je prováděn prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013. Program se vztahuje k celému území České republiky, s výjimkou Prahy, a je centrálně řízen. Některá konkrétní opatření (např. v Ose II – LFA) mají geografické omezení a pouze agroenvironmentální opatření se vztahují na celé území státu bez výjimky.

Rozhodnutím Komise č. 383/2007 ze dne 1. 6. 2007 bylo stanoveno rozdělení podpůrné finanční částky Společenství pro rozvoj venkova na období od 1. 1. 2007 do 30. 12. 2013 podle jednotlivých členských zemí EU. Pro všechny státy EU byla vyčleněna finanční podpora ve výši 88,3 miliard EUR. Celkové prostředky připadající na podporu venkova v České republice na celé období podpory jsou 3,62 mld. EUR. Evropská unie se podílí 2,82 mld. EUR a Česká republika 0,8 mld. EUR.⁴⁵ Strategie plnění cílů v České republice směřuje hlavní pozornost ve sledovaném období na ochranu životního prostředí a péči o krajinu (Osa II). Následuje zemědělství a potravinářský sektor, konkurenceschopnost a modernizace a přenos znalostí (OSA I). Osa III – diverzifikace hospodářských odvětví a zlepšení podmínek života na venkově – bude mít vzhledem k faktu, že je také podporována ze zdrojů politiky soudržnosti, menší význam.

41 MZe, 2006a, s. 23.

42 MZe, 2010, s. 39.

43 Tamtéž.

44 Plchová, Abrahám, Helísek, 2010, s. 104.

45 MZe, 2008b, s. 35.

Závěr

V kontextu přechodu ke znalostní společnosti a ekonomice se objevuje otázka, jak se bude dále rozvíjet venkovský prostor, který je tradičně spojen s agrárními činnostmi. Jakým způsobem lze dosáhnout vyváženého, transparentního a etického rozvoje tak, aby nedocházelo k prohlubování regionálních rozdílů a venkovské a periferní oblasti nezaostávaly za centry společnosti, ekonomiky, ale také centry znalostí a poznatků? Evropská unie prosazuje v oblasti zemědělské politiky a venkovských regionů rovnovážný růst, technický rozvoj a tvorbu pracovních příležitostí způsobem, který splňuje kritéria ekologické udržitelnosti. Hlavními rozvojovými atributy jsou tržně orientovaná zemědělská politika a růstově a inovativně zaměřená rozvojová politika. Na rozvoj venkovských oblastí je zaměřena poslední reforma společné zemědělské politiky, která by měla zásadním způsobem přispět k řešení hospodářských, sociálních i environmentálních problémů. Udržitelný rozvoj venkova má pro Evropskou unii zásadní význam a dosažení uvedených cílů mají umožnit prostředky Společné zemědělské politiky EU, jejížž druhého pilíře je politika rozvoje venkova součástí.

Hlavní příležitostí pro rozvoj českého venkova a zemědělství je zaměření na trvale udržitelný růst a zaměstnanost na venkově. Je nutné plně využít kulturních tradic, přírodních zdrojů a neprodukcí funkcí sektoru zemědělství a lesnictví ve spojení se zásadami životního prostředí a péčí o krajinu. Důležitým prvkem je rozšíření udržitelných forem cestovního ruchu.

Rozhodující pro udržitelný rozvoj venkova je zaměření se na konkurenceschopné výroby a zvýšení podílu komodit s vyšší přidanou hodnotou, čehož lze dosáhnout pouze s větším využitím nových technologií, znalostí a poznatků. Důležitou roli sehraje rovněž produkce a využití obnovitelných energetických zdrojů a rozvoj neprodukcí odvětví. Základní strategický dokument je Národní strategický plán pro rozvoj venkova ČR na období 2007–2013. Tento dokument přispívá k naplňování Lisabonské strategie v následujících směrech: společnost založená na znalostech, vnitřní trh a podnikatelské prostředí, trh práce a udržitelný rozvoj. Dalším zásadním dokumentem je Program rozvoje venkova ČR na období 2007–2013, který specifikuje jednotlivé cíle rozvoje venkovských oblastí. Snahou České republiky je dosáhnout zásadních proměn českého venkova do roku 2013 v kontextu stanovených globálních cílů, které vymezují tři základní dimenze: prosperující ekonomika (konkurenceschopné hospodaření), kvalitní životní prostředí a dobré pracovní uplatnění venkovských obyvatel. Otázkou však stále zůstává, jak efektivně se podaří propojit geografické prostředí, které patří k základním determinantám charakteru venkovských oblastí, s používanými nástroji, které mají vést k vyváženému a spravedlivému rozvoji periferních oblastí, zejména pak venkovských regionů.

Literatura

- ABRHÁM, J. 2008. *Komparatívni ekonomika (trendy, souvislosti a implikace pro ekonomickou governance)*. Praha : MAC, 2008. 239 s. ISBN 978-80-86783-34-5.
- ČAJKA, P.; RÝSOVÁ, L. 2008. *Regionálny rozvoj a regionálna politika v kontexte poznatkovo-orientovanej spoločnosti*. Zvolen : BS, 2008. 239 s. ISBN 978-80-89241-20-0.
- DRUCKER, P. F. 1998. From Capitalism To Knowledge Society. In NEEF, D. (ed.). *The Knowledge Economy*. Butterworth Heinemann : London, 1998. ISBN 0-7506-9936-1.
- EUROPEAN COMMISSION. 2009. *Agricultural Statistics, Main Results – 2007-2008*. Brussels : Office for Official Publications of The European Communities, 2009. ISBN 978-92-79-12436-5. <http://europa.eu>.
- EVROPSKÁ KOMISE. *Rozvoj venkova může podpořit vznik nových pracovních příležitostí a další růst*. Brussels : European Commission. Zvláštní vydání Newsletter. ISSN 1830-2092. http://ec.europa.eu/agriculture/publi/newsletter/lisbon/special_cs.pdf.
- KLAMÁR, R. 2006. Plánovanie rozvoja regiónov na lokálnej úrovni v nových podmienkach demokracie (na príklade vidieckeho mikroregiónu). In IŠTOK, R. (ed.). *Transformácia politicko-priestorových systémov a systémov demokracie*. Prešov : FHPV PU, 2006. 195 s. ISBN 80-8068-500-2.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2006a. *Národní strategický plán rozvoje venkova na období 2007 –2013*. Praha : MZe, 2006. 32 s. <http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/koncepcie-a-strategie/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova.html>.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2006b. *Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v kostce*. Praha : MZe, 2006. 24 s. http://www.agrovenkov.cz/attachments/OP_kostka_web.pdf.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2008a. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 –2013*. Praha : MZe, 2008, 322 s. <http://eagri.cz/public/eagri/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2008b. *Výroční zpráva o implementaci Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013 za rok 2007*. Praha : MZe, 2008. 60 s. ISBN 978-80-7084-735-0.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2009. *Výroční zpráva HRDP za rok 2008*. Praha : MZe, 2009. 62 s. <http://eagri.cz/public/eagri/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/hodnoceni-a-monitoring/>.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2010. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013*. Praha : Mze, 2010, 218 s. http://eagri.cz/public/eagri/file/61102/prv_zmeny_cerven2010_web.pdf.
- PĚLUCHA, M.; VIKTOROVÁ, D.; BEDNAŘÍKOVÁ, Z. 2009. Možnosti nastavení efektivní politiky pro rozvoj venkova v Evropské unii. *Acta Oeconomica Pragensia*. 2009, č. 5, s. 53–69. ISSN 0572-3043.
- PLCHOVÁ, B.; ABRHÁM, J.; HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU. Ekonomika – Měna – Hospodářská politika*. Praha : KRIGL, 2010, 205 s. ISBN 978-80-86912-39-4.
- POTUŽÁKOVÁ, Z. 2010. Vliv Lisabonské strategie na trhy práce. *Současná Evropa*. 2010, č. 1. ISSN 1804-1280.
- RADA EU. 2005. *Nařízení Rady (ES) 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV)*. Brussels : Rada (ES), Úřední věstník EU, 21. 10. 2005.
- RÝSOVÁ, L. 2009. *Regióny, regionálny rozvoj, regionálna politika a dosahovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti v rámci Európskej únie*. Zvolen : BS, 2009. 194 s. ISBN 978-80-8083-875-1.
- SEDLÁK, M. 2007. Vedomostní spoločnosť – nová era civilizácie. In IVANIČKA, K. a kol. (ed.). *Analýza ekonomickej a sociálnej úrovne regiónov SR a regionálna politika ich rozvoja*. Bratislava : VŠE-VMS, 1991. ISBN 978-80-89143-51-1.
- STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. 2006. *Přínos programu SAPARD pro ČR*. Praha : SZIF, 2006. 19 s. www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1160392614859.pdf.
- VOLNER, Š. 2007. *Klasická a nová geopolitika*. Zvolen : BS, 2007. 168 s. ISBN 978-80-89241-13-2. <http://eagri.cz/public/eagri/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/>.

<http://eagri.cz/public/eagri/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard>.
<http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova.html>.
http://europa.EE.int/comm/agriculture/rur/index_en.htm.
http://europa.eu.int/growthandjobs/index_en.htm.
http://www.agroporadenstvi.cz/poradenstvi/ENVI/HRDP_CJ.pdf.
http://ec.europa.eu/agriculture/publi/newsletter/lisbon/special_cs.pdf.
<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>.
http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fop%2F1092419160359.pdf.
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/hrdp>.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS OF THE CZECH REPUBLIC IN THE CONTEXT OF INSTRUMENTS OF THE EUROPEAN UNION

Abstract: In the area of agricultural policy and the balanced growth of the countryside, the European Union promotes technological development and creation of jobs in ways that fulfil the criteria of ecological sustainability. The latest reforms to the Common Agricultural Policy are focused on the development of the countryside, which should greatly contribute to the solution of economic, social and environmental problems. The rural development policy is a part of the second pillar of the Common Agricultural Policy of the EU. The main opportunity for the development of the Czech countryside, and agriculture, is aimed at ensuring constant, sustainable growth and employment. It is necessary to fully utilise the cultural traditions, natural resources and the non-productive functions of agriculture and forestry in conjunction with the principles of environmental conservation and looking after the land. The fundamental strategic document which contributes to the implementation of the Lisbon Strategy is the National Strategic Plan for the development of the countryside of the Czech Republic in the period 2007–2013. The agenda for the development of the countryside of the CR in the period 2007–2013 specifies the individual objectives for development of rural areas, and it is an instrument for receiving support from the EU.

Keywords: Rural Areas, Common Agricultural Policy, Rural Development, Sustainable Development

JEL Classification: Q01, Q18, R11